

se je zdelo v zadnjih nekaj letih. Vsi skupaj bomo vse bolj vpleteni v omrežje – medsebojnih ali enosmernih – odvisnosti v evropskem in svetovnem merilu.

Še vedno pa ostajajo odprta vprašanja o tem, kaj se dogaja z bogastvom kulturne raznovrstnosti. Z vidika intergeneracijskih trendov (kar lahko opazujemo že v svojih družinah) je opazno kulturno zbliževanje med narodi. Za starejšo(e) generacijo(e) je bila značilna večja medsebojna izključnost, ali pa nadrejenost in podrejenost med pripadniki različnih narodov. Mlajša generacija pa novo kulturo, kot kaže primer zabavne glasbe, doživlja kot skupno (ne tujo), svetovno kulturo. Ko gre za jezik, med mlajšimi vse pogosteje zasledimo, da se Slovenec in Avstrijec ne pogovarjata več po nemško (kar implicira enostransko podreditev), ampak recimo v angleščini.

Temeljno vprašanje, ki ostaja odprto, pa je, kakšen bo resničen trend integracijskih procesov v prihodnosti: ali bo to uravnotežen proces povečevanja raznovrstnosti na sicer poenotenih, standardiziranih skupnih osnovah, ali bo prevladala uniformnost? Dosedanje raziskovanje nam nakazuje, da se razlike med teritorialnimi enotami zmanjšujejo, da pa se raznovrstnost med skupinami in med posamezniki znotraj njih povečuje.

PETER KLINAR

Nekaj tez o migracijskih procesih v Evropi

Moja razmišljanja so osredotočena na integracijske procese v Evropi z vidika medetničnih in migracijskih procesov. Prva teza je, da obstaja med Zahodno in Vzhodno Evropo razvojna in kulturna dihotomija, pri čemer se Zahod približuje postindustrijski družbi, Vzhod pa se težko in počasi modernizira, razvija v smeri industrijske družbe, obremenjen s številnimi elementi tradicionalizma.

Druga izhodiščna teza se glasi, da se integracija v Evropi odvija v okvirih Zahodne Evrope, kar predstavlja nevarnosti za majhne in nerazvite sisteme, v katere se uvršča tudi naša družba – glede na morebitno podrejenost, izgubo identitete in omejene možnosti za neposredne integracije, o katerih je pravkar zelo nazorno govoril kolega Mlinar.

Tretja teza: medetnični odnosi, pri čemer mislim na odnose med avtohtonimi narodi in nacijami v Zahodni Evropi, so se že približali postindustrijskemu razvoju, kar pomeni upadanje etnične stratifikacije ali nadomeščanje pripisanega s pridobljenim statusom. To z drugimi besedami pomeni, da se uveljavljajo elementi etnične enakopravnosti. To pa seveda ne pomeni, da deprivilegiranosti manjšin v teh okoljih ni več in da so etnične manjšine že dosegle popolno avtonomijo.

Četrta teza govori o tem, da v Vzhodni Evropi medetnični odnosi niso na ravni razvoja, omenjenega v prejšnji tezi, ampak da gre za počasen razvoj teh odnosov, z daljšo perspektivo obstoja etnične stratifikacije, neenakosti in pomena prirojenga statusa ter številnih medetničnih konfliktov. Prehodi narodov v nacije so zapleteni in težavni, mednacionalne povezave pa nedorečene.

Bistvo pete teze je, da se mednarodni in mednacionalni odnosi med Zahodno in Vzhodno Evropo ne odvijajo na isti ravni, kot mednacionalni odnosi znotraj

Zahodne Evrope. Prisotni so namreč pojavi etnične stratifikacije med razvitimi in nerazvitimi narodi; da ti odnosi ne dosegajo ravni, ki naj bi bila uveljavljena za postindustrijske družbe. V ta kontekst se vključuje tudi migracijska politika.

Znano je, da je bil Vzhod – razen Jugoslavije – več ali manj zaprt za mednarodne migracije v Zahodno Evropo. Večja svoboda emigracij z Vzhoda na Zahod se začelja po zlomu socialističnih držav in interes zanje je izredno velik. Številni begunci, ilegalni imigranti, kvazi politični azilanti iz Vzhodne Evrope ustvarjajo probleme v zahodnih evropskih državah. Te do neke meje tolerirajo kategorije imigrantov iz Vzhoda, kolikor imajo od njih koristi; so pa tudi selektivne in vračajo nekatere, zlasti fiktivne azilante, kar zbuja nevarnost, da bi utegnili biti po vrnitvi preganjani iz političnih razlogov.

Teze o migrantskih politikah Zahodne Evrope: Zahodna Evropa je zgradila dva migracijska režima: poseben migracijski režim svobodnega gibanja ljudi, kapitala, dobrin, informacij velja znotraj evropske skupnosti (ES), v kateri se zabrisujejo meje med avtohtonimi in imigrantskimi prebivalci.

Povsem drugačen pa je migracijski režim za imigracije v Zahodno Evropo iz tretjih dežel, nečlanic ES, iz Vzhoda, ko so imigracije omejene ali nedopustne ter odvisne od nacionalnih politik posameznih zahodnoevropskih držav, zgrajenih na njihovih potrebah po delovni sili. Ta smer mednarodnega migracijskega gibanja odseva omejitve. Na dva različna migracijska režima kažejo tudi pravice, ki jih imajo imigranti iz zahodnih in vzhodnih držav. Vzhodni imajo manj pravic in so diskriminirani, hendikepirani, hkrati pa so tudi možnosti za uresničevanje njim priznanih pravic omejene. Za imigrante iz Vzhodne Evrope obstaja sekundarni trg delovne sile, procesi etnične stratifikacije so očitni, zevajo prepadi med njihovo socialno-ekonomsko vključenostjo in politično ne vključenostjo. Prezreti ni mogoče procesov vsiljene asimilacije in ksenofobije.

Z opisano medetnično, mednacionalno in migracijsko dihotomijo Vzhod–Zahod so skladne tudi različne migracijske politike. Zahodne države dominirajo pri določanju politik mednarodnih migracij: regulirajo imigracije in remigracije in imigrante selekcionirajo. Emigrantske, revnejše vzhodne države deklarirajo začasnost emigracij, pričakujejo remigracije. Svoje migracijske politike ne morejo uresničevati, ali pa je sploh ne formulirajo. Usmeritve migracijskih politik zahodnih imigrantskih in vzhodnih emigrantskih držav so torej bistveno različne.

Slovenija in Jugoslavija sta tudi preko migracij povezani z Zahodno Evropo. Pričakujemo lahko porast ilegalnih migrantov, azilantov, bega možganov, morebiti tudi neuspešnih podjetnikov; zato sta slovenska in jugoslovanska družba še daleč od tega, da bi postali imigrantski družbi v mednarodnem pomenu. To zahteva drugačno politiko, predvsem intenzivnejše sodelovanje s trajnimi imigranti in posodobitev remigracijske politike.

Tako je mogoče predstaviti na lapidaren način dihotomijo Vzhod–Zahod Evrope glede na medetnične, mednacionalne in migracijske procese ter opozoriti na težave, povezane s prihodnjo integracijo Evrope.